

Bir gezek... / ýumoreska

Category: Hekaýalar, Kitapcy, Satiriki hekaýalar, Sözler

написано kitapcy | 22 январа, 2025

Bir gezek... / ýumoreska BIR GEZEK...

Älhepus, şu küştçüleriň nerwiniň berkdigini! Oýna gyzdyklary, onsoň dünýäni suw-sil alsa-da, beýle ýanlarynda top atylsa-da, baş galdyrjak gümanlary bolmaz. Öz gohlary özlerine ýetik. Bir gezek özüne «Men» diýýän kişileriň biri «Salamymy almadyňyz» diýip, dükanyň kölegesinde ala-goh bolşup oturan küştçülerden göwün etjek boldy. Şonda küşt klubynyň müdiri Hudaýberdi aganyň: «Sen, ýagşy ýigit, aslynda küşt oýnap oturan adamlara salam beriji bolmagyn. Küşdüň başynda oturanlaryň küýi salamda däldir. Salamyňyz jogapsyz galar. Ýöne, ynha, «Oýunçy utsun!» diýseňiz welin, hemmämiz özün bilmeý «Ýalmap ýuwutsyn!» diýenimizi duýman galarys» diýýäni ýadymda.

Size ýalan, maňa çyn – oba oglanjyklarynyň biri-birine zyňan kesegi Hudaýberdi aganyň böwrüne degende, onuň kesek degen ýerini gaşap: «Haýt, garagollar, baryň daşda kesekleşiş, birden küşde degäýse nätjek!» diýýänem ýadyma düşýär.

Il arasynda başga-da bir gürrüň bar. Oýna gyzan ölemen küştçiniň yzyndan «Gyzyň gaçdy» diýen ýakymsyz habar gelipdir. Emma bu ýakymsyz habaryň düýp manysy küşde kellesi gyzan pyýadalaryň hiç biriniň aňyna ýetmändir. Gaýta «Al, gyz gaçan bolsa» diýşip, küştçüler her gezek malyny göçenlerinde biri-birine henek atypdyrlar. Şeýdip, «Gyz gaçdy» habary telim ýola gaýtalanyp, oýun tamamlanypdyr. Kimiň gyzynyň gaçanlygy aňsrylmanam, garaňky gatlyşanda öýli-öýüne dargaşypdyrlar.

Hawa-da, küşdüň iň gyzykly ýerem şonda. Küşdüň tebigaty şeýle, oýna kellesi gyzan adam bar zady unudýar.

Ýöne her zadyň öz ýagysynyň bolşy ýaly, küşdüňem, küştçüleriňem öz ýagysy bolýar. Olam serhoş halda daşyndan oýna elini garyp, oýunçylaryň göçjek malyny göçürtmän, etjek bolýan emelini etdirmän, bulagaýlyk edýän adam.

Gizläp nädeýin, ine, günlerde bir gün biziň oba dükanynyň kölegesinde ýerleşen küşt «klubymyzyň» hem hut şunuň dek

ýagysy döredi. Olam şeýle başlandy.

Obamyzda täze klub jaýyny gurmaga girişdiler. Gurluşyk diýeniňem köp dürli adamyň işleýän, gelim-gidimli ýeri bolýar. Gurluşygyň gidýän ýeri oba dükanyndan o diýen uzakda bolmansoň, bu ikaradaky gatnaw has ýygjamlaşdy. Has beterem, şäherden gatnap işleýän iki sany ýigidiň dükana gatnawy köpeldi. Olaryň biri Tokardy. Ýoldaşy onuň adyny Tolik diýip tutýardy. Beýlekisi Kakawdy. Tokar hem onuň adyny Kolik diýip tutýardy. Iş wagty-gutaryp-gutarmanka Tolik bilen Kolik dükanyň töwereginde köw-söw edip ugraýardylar. Tanasalar-tanamasalar, gelen-geçene «Üçünji boljakmy?» diýip, ýoknasyz sowal bererdiler. Munuň özi üç bolup bir çüýşe arak alyp içmegiň yşaratydy. «Üçünji» boljak «suw meýilli gurbagalaram» tapylaýýardy. Olar dükanyň güneş tarapyna geçip, bir çüýşäni «medeniýetlije» paýlaşýardylar. «Medeniýetlije» diýýänim olaryň ýanynda göterýän bulgurlary bardy. Şoňa azajykdan guýup içerdiler. Azajykdan guýup içseňem, aragyň täsiri güýçli bolýarmyş diýýärler.

Ülpetler kellelerini mis ýaly gyzdyransoňlar, küşdüň başyna gelerdiler. Olaryň agzyndan aragyň ysy aňkap durardy. Agzy arassa küştçi ýaşulularymyz bu ýagdaýy halamazdylar. Üstesinde, ülperler halansa-halanmasa, ökdesiräp ellerini küşde garardylar. Dilewarsyrap, samyllap, gep-söz alyşdyrmazdylar. Hasa beterem, Tokar-Tolik göze-başa düşüp barýardy. «Haýsyň güýçli bolsaň, geç aňyrsyna. Täk özüm bir ýana, hemmäňiz bir ýana» diýip, Görogla dönerdi. «Berekella, Tolik jan, Täşli Tatlyňam bolsa, geçir tarapyňa, gör, ediberşini» diýip, zordan küşdüň göçerlerini saýgarýan Kolik ülpetine meçew berýärdi. Ýogsa bolmanda, goh-galmagal turaryndan howatyr edip, küşdüň bir tarapyny oňa beräýenlerinde hem, onuň alyp barýan galasy yokdy. Kim bilen dikse utulardy. Ýöne «Ýykylan göreşden doýmaz» diýenlerini edip, her gezek bir bahana tapyp, küşt tagtasynyň başyndan turman oýkanar oturardy.

Bu boluş ýaşuly küştçülere näler ýaranokdy. Küşdüň mazasyny gaçyrýardy. Olar başda «Myhman sylagy üçin» geçirimlilik etdiler. Sypaýyçylykly sözler, hereketler bilen düşündireris öýtdüler. Ýöne «myhmanlar» sylaga düşünmän, gaýta ýekemsiräp

başladylar. Özlerinden başga adam bardyram öýtmediler. Munuň öňüni almak gerekdi. Ýogsa küşt klubynyň çüpremegi ýa-da dargamagy, bolmanda, abraýdan düşmegi mümkindi.

Küşt klubynyň üstüne abanyan howpdan dynmagyň onuň ozalky abraýyny, mazasyny gaýtaryp getirmegiň ýoluny gözlemeli boldy. Şu maksat bilen klubyň müdiri Hudaýberdi aganyň ýolbaşçylygynda ýörite topar işläp başlady. Dürli wariantlar gözlenildi, agtaryldy, ara alnyp maslahatlaşyldy. Ahyrynam Ata jozzukly warianty synap görmek dogry tapyldy.

Ata jozzuk diýýänim obanyň suwçusydy. Ýüzünden gany damjak bolup duran, dolmuş, kyrk ýaşlaryndaky, jozzuk ýüzli daýaw adamdy. Obada Ata atly köp bolansoň, onuň adyny tapawutlandyrjak bolup jozzuk diýip, lakamy bilen tutardylar. O-da küşdüň ölemenidi. Işden sypynsa, kluba gelerdi. Bir döwürde ol içegen boldy. Ýöne näçe köp içse-de, meýdan işinde taplanan, etli-ganly pyýada bolansoň, huşuny aldyrmazdy. Näçe guýsalar, myşlap içer-iýer oturardy. Kakasy aýrylansoň, indi esli wagt bäri içmesini goýupdy. Klubyň müdiri Hudaýberdi aga toparyň agzalary bilen maslahatlaşyp, küşdüň mazasyny gaçyryýan, klubyň dargamagyna sebäp boljak bolup duran bozgaklaryň garşysyna Ata jozzugyň şol «uzakçyllyk» häsiýetinden peýdalanyň, bir emel salmak kararyna gelindi.

Bu teklip Ata jozzugyň özüne aýdylanda, ol ör-gökden geldi.

– Hudaýberdi aga, öwlüýä jan kessin, indi baş ýyl bäri men agzyna arak alamog-a, indem almaýyn-la – diýip, ol kes-kelläm garşy boldy.

– Sen gürrüňiň soňuny diňle, inim! Bu ýumşy biz hemme kişä ynanybam duramzok. Şu bozgaklar, aýdyslaryna görä, aragy az-azdan içip, başyny aýlamaga endik edýämişler. Onsoňam...

Ata jozzuk şu ýerde ýene Hudaýberdi aganyň diýjek bolýan gürrüňini gutartman, sözünü böldi:

– Men beýdip, guşa suw beren ýaly edip, damdyklap arak içen adam däl, Hudaýberdi aga. Beýdip içseň, aňkaňy aşyrýar-a. Ýok, başga birini gözläň.

– Bize-de seniň az-azdan içmezligiň gerek-dä. Gurjak bolýan pyrryldagymyzyň syram şunda-da – diýip, Hudaýberdi aga ahyrýn öz pirimlerini Ata jozzuga düşündirdi, onyrazy bolmaga yrdy.

Täze başlanan hepdäniň birinji günem klubda hemme zat öňküleri ýaly başlandy. Ýöne bu gün bir hili syrly gündi. Küşt klubynyň agzalary, küşt oýnap oturan ýaly bolsalaram, serçä hepbik guran ýaly bolşup, bir zada garaşýan ýalydylar.

Gün öýleden agyberende, gurluşyk tarapdan iki ülpetiňem garasy göründi. Olar dükana golaýlanlaryndan nejasatyny ýitiren tomzak ýaly, iki ýana urnup, gabat gelene «Ýoldaş boljakmy?» diýen şol bir sowaly berip başladylar. Gepleşilişi ýaly, Ata jozzuk küşdüň başyndan tarsa turup, olaryň üstüne abandy. «Baryň, alyň» diýip, olara öz pul paýyny uzatdy. Salym geçmänkä, Tolik dükandan bir çüýşe arak alyp çykdy. Olar dükanyň beýle ýüzüne geçip, öz işlerine başladylar.

– Halypa, biz-ä, nemisleriň içişini edip azajyk-azajykdan, kem-kemden muhurjakdyrys – diýip, Tolik gep owadanlap, oýmakdan sähel ulurak bulgury jübüsinden çykardy.

– Ýok, şepeler, men garşy-garşy agzymy ajydyp durman, bir gezek içýändirin. Meň paýymy şuňa emläýiň – diýip, erňekli, uly bulgury giň jalbarynyň jübüsinden çykardy. Bu bulgury görenlerinden, Tolik bilen Kolik gözlerini tegeläp, biri-birine garadylar.

– Beýle bolsa, al, özüň guýnaý – diýip, öz bulgurlaryny arakdan dolduran Tolik çüýşäni Ata jozzuga uzatdy.

Ata jozzuk gödeklik bilen çüýşäni bulguryň içine başaşak tutdy. «Lakyr-lakyr» edip, şol demde çüýşäniň esli bölegi guýuldy. Çüýşäniň içi üzülde. Muňa Tolik bilen Koligiň gözi hanasyndan çykaýjak bolýardy. «Alyň, gitdik» diýip, Ata jozzuk, gadymky endigine görä, bulgury başyna çekdi. Ençeme ýyl bäre arak garasyny görmänsoň, ajy arak baryp onuň beýnisine zarba urdy. Beýlekiler biri-biriniň ýüzüne syrly bakyşyp, öz kiçijik bulgurlaryny boşatdylar. Olar «Bir gezek içýändirin» diýensoň, Ata jozzuk ýanlaryndan gider öýtdüler. Ata jozzuk welin giderli dälde. «Äl, şu arakda oýun bar-ow. «Zährimar» diýselerem, bokurdagyňdan geçiribilseň bala dönýär» diýip dilewarsyraýardy, ýetişibildiginden çörekdir, beýleki zatlary symyşlaýardy.

– Halypa, biziň-ä aňrymyza habar berdi, bärimize – tagam. Ýene gaýtalajak. Meýliň bolsa, şertiňi bozaý.

Ata jozzuk mürähede ýakyndy. Bu wagt-a hödür etdiler, hödür etmeselerem, öňki gürleşilşine görä, «reýsi» gaýtalamalydy. Ol indi «Siziň ýaly gowy ýigitlere duşubam bolanok» diýip, göwünli-göwünsizlik bilen özüne uzadylan çüýşäni garbap alyp, erňekli bulguryny tutdy. «Hany, men size özümjik guýup bereýin» diýip, ol galanja aragy täze «dostlarynyň» bulguryna paýlap berdi. «Suwçylygym bes-bellidir. Damja bölseňizem, deň geler» diýip, ýoknasyz güldi.

Tolik bilen Koligiň welin gülki ýadyna düşenokdy. Olaryň ýüzünden gar ýagýardy.

– Ýetmese, dükan ýanymyzda, ýene alaýarys, hany gitdik – diýip, Ata jozzuk bir demde bulguryny boşatdy. Keýpine bäs etmeýän kişi bolan bolup, sag eliniň başam barmagyny orta barmagyna süýkäp, elini silkdi.

– Halypa, beýle köpden içýäň welin, içiňi-bagryňy ýakaýanokmy? Ata jozzugyň «Kimiň içiniň ýanyandygyny bilýän» diýesi geldi. Ýöne zordan saklandy. Dogry, ajy arak onuňam içegelerini yzarlap gidýärdi, kellesem sämäp ugrapdy, şonda-da çydamalydy. Syr bermeli dälidi.

– Arakdan basylmak bolmaýar. Basylsaň, ejizlik etdigiň bolar – diýip, akul satan kişi boldy. – Hany duruň – diýip, jübülerini sermelän boldy. – Häýk, içigary, pul beýlekem kostýumda galypdyr. Ýene bjr gaýtalaýjakdym welin. Neme jan, bar, ýene bir çüýşe getir, bolanyna görä bolsun. Ertir iki esse edip gaýtararyn – diýip, ýoňsuz ýumrugy bilen Toligiň döşüne hütletdi. Ýumrugyň zarbyna Tolik allaniçigsi boldy.

– Tolik jan, erkek bol-da, ýene bir çüýşe getir, bar – diýip, Toligiň «jübüsünde it uwlaýanlygyndan» bihabar, onuň üstüne abandy.

Tolik rejäň geň dældigini aňyp, mekirlige ýüz urdy.

– Halypa, bu gün edara görünmeli. Ertir gaýtalaýarys – diýip, gözünüň gyýtagyny Kolihe aýlady.

Kolik şepesiniň sözünü tassyklady:

– Bratok, biz gitmeli, ertire, soňa goýaly...

Ata jozzuk täze «dostlarynyň» hersini bir elinde gujaklap, özüne dartdy. Soňam ikisinem itekläp goýberdi. Ülpetler entirekläp gitdiler, şo gidişlerine yzyna garaman sumat

boldular.

Küşt klubynyň agzalary Ata jozzugyň öz roluny oýnaýşyna tomaşa edip:

– Aý, inim, sen suwçy bolman, artist bolmaly ekeniň – diýşip, gülüşdiler.

– Indi ýaňkylar bäräk gara berer öýdemok, dükana sowulman, göni öýlerine gaýtsalar gerek. Inim, iş bitirdiň, indi bar-da, dynjyňy al – diýip, Hudaýberdi aga hoşallyk bildirdi.

Ýöne Ata jozzugam şol gije ölen ýaly bolup ýatypdyr. Daň bilen suwa gitmeli eken, oňa-da gitmän, ýatyp galypdyr. Munuň üçin brigadirden ýaglyja käýinjem alypdyr.

Bolsa-da, ülpetler soň küşt klubyna gara bermediler. Bize geregem şoldy.

Mämmet ORUSOW. Satiriki hekaýalar